õigusteadlaste enamikust väitis P., et maaseadust tema juriidiliselt iseloomult ei saa pidada maksuseaduseks, mis Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi ei kuulu rahvahääletamisele ega või tulla otsustamisele rahvaalgatamise teel (vt. Õigus 1927, nr. 1). Lõpuks mainitagu, et P. 1923. a. alates avaldab »Õiguses« pikemaid kokkuvõtlikke aasta-ülevaateid kohtute tegevusest Eestis; samalt alalt on ka koguteoses »Eesti maa, rahvas, kultuur« (Tartus, 1926) ilmunud artiklid: »Kohtukorraldus« ja »Andmeid kohtute tööst ja kuritegevuse vastu võitlemise alalt«.

Isikl., J. L õ o ' l t (Tartu) j. m. saadud andmed; Post. album, 213; Eesti Kirj. 1923, lk. 198; Post. 1923, nr. 146; Pvl. 1923, nr. 144.

T.

PARTS, Karl, Vabadussõja tegelane, sünd. 3. VII 1886 Tartumaal Palupera-Arula v., omandas eelhariduse Tartu linnakoolis, mobiliseeriti a. 1914 ilmasõja puhkedes vene sõjaväkke, lõpetas veebr. 1915 Peterhofi lipnikkude kooli ja võttis sest ajast alates ohvitserina osa sõjategevusest Saksa ja Austria rindel, kus ta sõjaliste teenete eest omandas mitmed vene aumärgid. Suvel 1917 siirdus P. alamkaptenina Eesti rahvuslikku väkke, saades 1. jalav.-rügemendis esiti kompanii-, siis pataljoniülemaks. Rügemendi koosseisus võttis ta osa võitlusist saksa vägedega Saaremaal sügisel 1917. Märtsis 1918 lahkus ta kapteniks ülendatuna sõjaväe-teenistusest, sest saksa okupatsioonivõimude korraldusel saadeti Eesti rahvuslikud väeosad laiali. Saksa okupatsiooni kestes töötas P. kaasa põrandaaluse kaitseliidu loomisel ja alustas saksa vägede lahkumisel sama a. novembris Joh. Pitka (vt.) abilisena energiliselt soomusrongide formeerimist, mille tagajärjena juba detsembris 3 soomusrongi teotses vaenlase vastu. Jaan. alul 1919 alustasid soomusrongid koos teiste väeosadega vastupealetungi, jõudes Tapani, kust P. omal algatusel võttis ette kahe rongiga kardetava operatsiooni Tartu sihis, mis koos J. Kuperjanov'i (vt.) partisanidega vallutatigi 14. I. Selle järel juhtis P. soomusrongide divisjoni (hiljemini diviisi) ülemana operatsioone Valga suunas, saades sealjuures raskesti haavata. Peale tervenemist apr. 1919 uuesti soomusrongide etteotsa asunud, juhtis P. ronge nende võidukas sõjakäigus Pihkvani ja landesvääri vastu, samuti oli ta J. Pitka'l abiks Krasnaja Gorka operatsioonis sügisel 1919. Juulis 1919 ülendati P. vapruse ja eriliselt kiiduväärt sõjalise tegevuse eest alampolkovnikuks ja jaan. 1920 polkovnikuks (koloneliks). Aa. 1921—23 õppis ta Vabariigi kindralstaabi kursustel; nimetati nende lõpetamise järel a. 1923 soomusrongide ja a. 1924 tehniliste vägede inspektoriks. 1. XII 1924 aitas P. oma salgaga maha suruda kommunistlikku mässukatset ja tagasi vallutada mässajailt Toompea lossi. Jaan. 1925 lahkus ta tegevast sõjaväe-teenistusest, asudes elama põllumehena autasuks saadud talukohale Volti Tartumaal. — Eesti kaitseväe organiseerimise ja riigi kaitsmise alal Eesti Vabadussõjas on P.-il silmapaistvad teened.

Sõjaministeeriumist saadud andmed; Post. 1926, nr. 188; Vaba Maa 1926, nr. 164; Sõdur 1920, nr. 12; E. L a a m a n, Soomusrongide diviis Vabadussõjas I (1923); J. P o o p u u, Sõda Landeswehriga (1921).

T.

PATKUL, Fromhold, Liivimaa politiline tegelane; eluloolised teated puudulikud. On ainult teada, et P. a. 1614 Riia ja Tartu aadli nimel läkitati kun. Gustav II Adolfi juurde läbirääkimiste pidamiseks ja, kui võimalik, kokkuleppe saavutamiseks Liivimaa ühendamise kohta Rootsiga. P. kohtas kuningat Turus, viimase teel olles Vene piirile; kun. ei võinud anda mingeid kindlaid lubadusi, seda vähem, et just s. a. jaan. alul oli Rootsi ja Poola esindajate vahel kokku lepitud vahekohtu asjas mõlemate riikide vahel. Kun. võib ainult üldistes sõnades olla lubanud mõjuda selleks, et tehtavas rahus Liivimaa Rootsiga liidetaks ja Eestimaaga koos valitsetaks. Kui see poleks teostatav, püüaks ta vähemalt selle eest hoolt kanda, et Liivimaa eesõigused sõlmitavas rahus kindlustataks. P.-i missioon on tähtis ses suhtes, et see osutab, milliseks oli kujunenud meeleolu Liivimaal Poola valitsuse ajal, ja see on kindlasti kun. õhutanud politikale, mis teostati järgnevail aa. Liivimaal.

E. H i l d e b r a n d, Sveriges historia V (1900), lk. 109; S e r a p h i m, Livl. Gesch. III[II], lk. 266; E. Hj. J. L u n d s t r ö m, Bidrag till Livlands kyrkohistoria (1914), lk. 20; O. S. R y d b e r g och C. H a l l e n d o r f f, Sveriges traktater V, 1 (1903), lk. 225—27.

A. R. C.

PATKUL, Johann Reinhold, Liivi maanõunik, diplomaatiline agent ja sõjaväelane Saksi ja Vene teenistuses, sünd. 25 VI 1660 Stokholmis vanglas Liivimaa maanõuniku Friedrich Wilhelm P.-i pojana, sai kodus oma aja kohta hea eelhariduse, oli 1677. a. Kieli ülikoolis, õppides peaasjalikult õigusteadust, selle kõrval ka matemaatikat ja teoloogiat. 1680. a. peale viibis P. jälle Liivimaal, teotsedes oma varanduse korraldamisega ja äratades tähelepanu oma lõpmatute kohtuprotsessidega. 1687. a. kandideeris P. Tartu õuekohtu assessori kohale, astus aga veel s. a. kaptenina Riias asuvasse Eestimaa jalaväe-rügementi. 1688. a. peale puutus P. kok-